

LOJZE MALOVRH
direktor gimnazije

RAZVOJ ŠOLSTVA V ŠKOFJELOŠKI OBČINI

Vrednosti današnje šole ne ocenjujemo samo po tem, koliko znanja so učenci pridobili v šoli, marveč tudi po tem, koliko je šola pri njih vzbudila potrebo po nadaljnem izobraževanju in koliko jih je usposobila za samoizobraževanje.

Gospodarski razvoj, pogojen z razvojem znanosti, ni potekal v zadnjih sto letih enakomerno, marveč se je začel iz enakomerne rasti skokovito dvigati. To nam dokazujejo naslednji podatki: število visokošolskih študentov v svetu se je v zadnjih štiridesetih letih skoraj podeseterilo, število znanstvenikov se v zahodni Evropi podvoji vsakih petnajst let, v ZDA vsakih deset let, v Sovjetski zvezi celo vsakih osem let. Danes živi 90 % znanstvenikov, ki so kdajkoli živeli. Rezultat vsega tega je, da se svetovno znanje podvoji vsakih osem do deset let, prav tako hitro pa trenutno veljavna znanja zastarevajo.

V preteklosti je veljalo, da je za industrijsko tehniko zadoščal elementarno pismen delavec, kvečjemu še strokovno izučen, ne pa, da bi kaj več posedal po šolskih klopeh.

Še pred tridesetimi leti smo imeli v Sloveniji tako strukturo dela, da smo med aktivnimi prebivalci potrebovali le slabih 10 % strokovno šolanih kadrov. Danes je v strukturi dela že okrog 50 % strokovno delovnih mest, najkasneje leta 1990 pa jih bomo imeli ob normalnem razvoju že 80 %.

Povprečni izobrazbeni produkt vsakega letnika ene generacije bi moral biti naslednji:

- 15 % akademsko izobraženih
- 35 % višje in srednje strokovno izobraženih
- 35 % kvalificiranih in le
- 15 % priučenih delavcev za delovno mesto ozkih profilov.

Če upoštevamo sedanjo kadrovsko strukturo (okrog 60 % priučenih delavcev), lahko v najboljšem primeru pričakujemo, da bomo navedene izobrazbene produkte realizirali šele okoli leta 2000.

Večjo učinkovitost na vseh stopnjah šol bomo dosegli predvsem z vsebinskimi in notranje organizacijskimi premiki v vzgojno izobraževalnem sistemu.

Vzgojno izobraževalni sistem se pričinja že v predšolskih ustanovah. Te so pred leti vključevale otroke predvsem zaradi zaposlenosti staršev. Danes pa ima bivanje otrok v vzgojno varstvenih ustanovah že tudi značilen vzgojno-izobraževalni značaj. Žal je danes v te zavode vključenih še premalo otrok, da bi lahko za vse prek varstva uvedli ustrezno predšolsko izobrazbo. Znan-

stveno je dokazano, da je možnost za učenje v otroški dobi največja, pozneje pa upada, in to tembolj, čim manj smo jo v otroški dobi razvijali.

Danes je v Sloveniji vključena v vzgojno varstvene ustanove približno ena četrtnina otrok, ostali pa so prepuščeni vzgoji in izobraževanju okolja, v katerem živijo.

V naši občini so bile v šolskem letu 1968/69 tri vzgojno varstvene ustanove: Novi svet, Trata in Železniki. V naslednjem letu se je mreža vzgojno varstvenih ustanov povečala še za vrtec v Žireh. Od septembra 1971 pa je odprt tudi vrtec v nekdanji osnovni šoli v Klobovsovi ulici. Vsi trije vrtci v Škofji Loki so upravno priključeni Dijaškemu domu.

Število otrok v vrtcih po starosti je bilo naslednje:

Šolsko leto	Število odd.	0—3 let	3—7 let	7—15 let	S k u p a j
1968/69	8	17	169	67	354
1969/70	15	33	330	67	363
1970/71	18				444

V to število so všteti tudi otroci, ki so obiskovali v sestavu vrtcev »malo šolo«. Ta se je razvila kot neposredna izobraževalno-vzgojna oblika za pripravo otrok na osnovno šolo. Delovati je pričela leta 1965/66 in je iz leta v leto vključevala več predvpisne generacije.

Pouk v teh šolah je trajal 70 do 100 ur. V prihodnjih letih bo treba vključiti v malo šolo vse otroke pred vstopom v 1. razred osnovne šole. S tem bomo ustvarili enotnejše pogoje za vstop v osnovno šolo in dosegli premik začetka šolske obveznosti na šesto leto starosti.

Ustrezno organizirano malo šolo in testiranje pred vstopom v osnovno šolo imata bistveni vpliv na vsebino dela v elementarnih razredih osnovne šole in na osip v osnovnih šolah.

Dosedanja osnovna šola, gledana z vidika prihodnjih potreb, je še precej neučinkovita. To se odraža predvsem v osipu generacije, ki znaša okrog 30%. Ta je med otroki nižjega socialnega statusa in v gospodarsko manj razvitih občinah praviloma višji kot v gospodarsko razvitejših občinah.

Z modernizacijo vzgojno-izobraževalnega dela in učnih sredstev s preurejenimi učnimi načrti, ki bodo izločili nepotrebne zgodovinske podatke, z ures-

Otroci vzgojnovarstvene ustanove Novi svet pri igri

ničevanjem individualizacije pouka in z ustvarjanjem pogojev za celodnevno bivanje bomo osip še zmanjšali. V osnovnih šolah naše občine so učenci v zadnjem petletnem obdobju izdelali 8 razredov v naslednjem odstotku:

Centralna šola s podružnicami	Šolsko leto vstopa učencev v 1. razred				
	1959/60 x	1960/61 x	1961/62 x	1962/63 xx	1963/64 xxx
Gorenja vas	55,91	57,95	53,39	62,79	56,86
Škofja Loka	66,66	76,64	76,00	79,70	73,15
Trata	69,86	57,89	81,94	74,07	66,66
Železniki	72,94	73,19	76,62	74,44	70,21
Žiri	—	—	—	69,70	58,09
V občini	65,84	68,33	76,33	73,28	65,49

x podatki za učence, ki so osmi razred izdelali v 8, 9 in 10 letih šolanja

xx podatki za učence, ki so osmi razred izdelali v 8 in 9 letih šolanja

xxx podatki za učence, ki so osmi razred izdelali v 8 letih šolanja

Glede na organizacijo šolske mreže je bilo v šolskem letu 1970/71 v občini pet centralnih in enaindvajset podružničnih osnovnih šol, in sicer:

Šola	Štev. vseh učen.	čistih	delno komb.	kombin. skupaj	Razredi
»Ivan Tavčar« Gor. vas	420	16		16	1.—8.
Javorje	28			2	1.—4.
Leskoviča	18		2	2	1.—3.
Lučine	66	2	2	4	1.—4.
Malenski vrh	14			1	2.—4.
Poljane	255	8		8	1.—8.
Sovodenj	63		4	4	1.—4.
Stara Oselica	22	1		1	2.
Trebija	27		2	2	2.—4.
S k u p a j	872	27	10	3	40
»Peter Kavčič« Škofja Loka	1108	37		37	1.—8.
Bukoviča	40		4	4	1.—4.
Bukovščica	19		2	2	2., 4.
Gabrak	23		2	2	2., 4.
Lenart	27		4	4	2., 4., 6., 8.
S k u p a j	1217	37	12	—	49
»Cvetko Golar« Škofja Loka	587	21		21	1.—8.
Reteče	79	2	2	4	1.—4.
S k u p a j	666	23	2	25	
Železniki	582	20		20	1.—8.
Davča	37	1		3	1., 3., 5., 7., 8.
Dražgoše	18		2	2	1., 3.
Martinj vrh	9			1	1., 2.
Podlonk	7			1	1., 3.
Selca	100	4		4	1.—4.
Sorica	39		4	4	1., 3., 5., 7.
Zabrdo	6	1		2	1., 3., 6.
S k u p a j	798	26	6	5	37
»Padli prvoborci« Žiri	632	22		22	1.—8.
Vrh nad Rovtami	20		1	2	1.—3.
S k u p a j	652	22	1	1	24
V OBČINI SKUPAJ					
1970/71	4205	135	31	9	175
1969/70	4155	133	41	5	19

Ker stavbe osnovnih šol po svoji funkcionalnosti in po velikosti niso več ustrezale razvojni stopnji pedagoškega dela, je občinska skupščina razpisala 21. aprila 1968 referendum za uvedbo samoprispevka za gradnjo novih šolskih prostorov v občini. Od vseh volivcev v občini se je referendumu udeležilo 82,20 %. Rezultati referenduma so dokazali visoko zavest občanov za izboljšanje materialnih pogojev dela v šolah, kar je tudi eden od pogojev za doseganje boljših učnih uspehov učencev.

Iz sredstev samoprispevka sta bili že zgrajeni nova telovadnica v Železnikih in nova osnovna šola v Gorenji vasi. V gradnji pa je nova osnovna šola v Škofji Loki.

Z zgraditvijo potrebnih objektov bodo dane tudi možnosti za razne oblike pedagoškega dela: interesne dejavnosti, podaljšano bivanje učencev in drugo.

Organizacija podaljšanega bivanja je osnovni pogoj za izboljšanje učnega uspeha. Žal je sedanji obseg te dejavnosti zaradi neustreznih finančnih, kadrovskih in prostorskih okoliščin še zelo skromen.

Vse šole so v šolskem letu 1970/71 na predlog občinske skupščine in ob soglasju sekretariata za prosveto in kulturo SRS prešle na petdnevni delovni teden. Pred začetkom pouka so bile izvedene vse priprave za nemoteno delo med šolskim letom.

Izobraževanje in usposabljanje otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju je organizirano v posebnih osnovnih šolah. Na območju občine deluje ena tovrstna osemrazredna šola. Pouk v njej je v šolskem letu 1970/71 potekal v dveh izmenah. Od 92 učencev, kolikor jih je v tem letu obiskovalo pouk, je bilo 43 učencev vozačev, 24 pa jih je zaradi oddaljenosti od šole ali slabih domačih socialnih razmer stanovalo v dijaškem domu. Na novo pa je bil ustanovljen oddelek za težje prizadete, v katerem se je za delo usposabljalo 8 učencev.

Pri novi osnovni šoli v Škofji Loki bodo zgrajeni tudi prostori za posebno šolo. S tem bodo dani boljši pogoji za njihovo usposabljanje v raznih oblikah.

Bistveno drugačni značaj kot osnovne šole imajo srednje šole. Osnovna šola ima splošno izobraževalni značaj, je obvezna in enotna v svojem vse-

Učenci posebne šole pri delu

binskem programu. Srednje šole pa so splošno izobraževalne na višji ravni, strokovno usmerjene in izbirne.

Organizacijska struktura srednjih šol v občini je naslednja:

Vrsta šole	Število učencev			Učni uspeh
	1968/69	1969/70	1970/71	%
Gimnazija Škofja Loka	201	190	193	95,85
Poklicna šola za kovinsko in avtomeh. stroko v Šk. Loki	261	258	309	89,90
Poklicna šola lesne stroke na Trati	349	458	608	97,60
Poklicna šola čevljarске stroke v Zireh	—	94	74	98,20
Poklicna šola za usposabljanje slepih in slabovidnih v Šk. Loki	20	19	54	
S k u p a j				

Gimnazije so najbolj razširjene srednje splošno izobraževalne šole. V zgodovini našega šolstva so odigrale pomembno vlogo kot nositeljice vzgojno izobraževalnih nalog med osnovno šolo in univerzo. Med časom se je spreminjala njihova vsebinska in organizacijska podoba, s tem v zvezi pa tudi njihova funkcija v okviru celotnega področja vzgoje in izobraževanja.

Popolna gimnazija v Škofji Loki obstaja od leta 1954. V njej pridobivajo učenci pretežno temeljno znanje za nadaljnji študij na višjih in visokih šolah. Le redki učenci se po končani gimnaziji zaposlijo. Šolanje na gimnaziji nadaljuje približno 20 % tistih učencev, ki nadaljujejo šolanje po obvezni osnovni šoli. Odstotek se približuje potrebam po kadrih z visoko ali višjo izobrazbo in tudi ustreza širokim možnostim, ki jih imajo učenci za šolanje na srednji stopnji, zaradi vedno bolj razvejanega strokovnega šolstva.

Mešani pevski zbor gimnazije v Škofji Loki

Ker želimo, da bi se po končanem študiju čimveč dijakov zaposlilo na različnih delovnih mestih v gospodarstvu in družbenih službah v občini, vključujemo v program šole dejavnosti, ki omogočajo globlje spoznavanje nekaterih pomembnejših poklicev. Tako smo v predmet praktičnih znanj uvedli med drugimi predmeti tudi pouk računalništva in pouk nemškega jezika, v predmet tehnične vzgoje pa pouk strojne in elektro stroke, strojepisje in proizvodno delo v gospodarskih organizacijah.

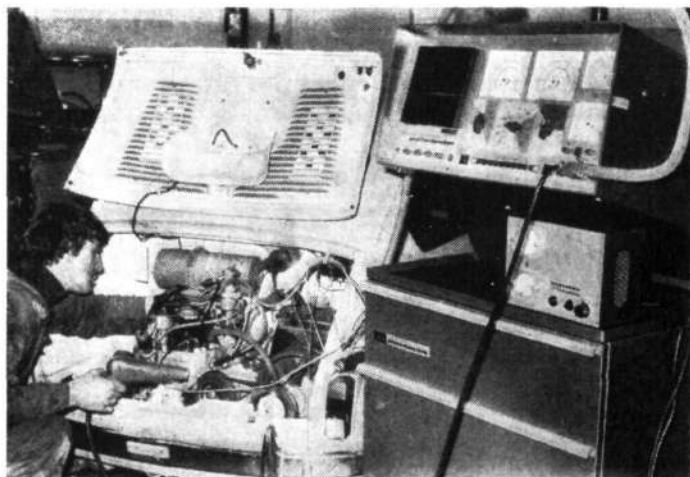
Šolanje na gimnaziji je prilagojeno petdnevni delovni tednu. Ta sprememba se ne kaže samo v skrajšanju delovnega tedna za en dan in podaljšanju šolskega leta, marveč v drugačni organizaciji delovnega dne, drugačni strukturi predmetnika in drugačni razporeditvi učne snovi skozi vse šolsko leto.

Vzporedno z razvojem gospodarstva v občini so se razvijale poklicne šole. Posamezne šole so hotele čimprej zadostiti potrebam gospodarstva, zato so širile svojo dejavnost z uvajanjem pouka za nove poklice. Tudi vpis učencev v poklicne šole iz leta v leto raste, saj se že več kot polovica vseh učencev, ki nadaljujejo šolanje v srednjih šolah, vpiše v poklicne šole.

Ker tolikšno število učencev presega dosedanje kapacitete šolskega prostora, tako učilnic za teoretični pouk kot učnih delavnic, so vse šole prešle v graditev oziroma adaptacijo šolskih prostorov. Tako je poklicna šola za kovinsko in avtomehansko stroko v šolskem letu 1970/71 odkupila in preuredila prostore za avtomehansko delavnico. Nabavila je tudi vse potrebne naprave in orodje za praktično delo v delavnici.

Tudi poklicna šola čevljarstva v Žireh je adaptirala in sodobno opremila učne delavnice in s tem omogočila učencem uspešnejši pouk za poklic. Šola ima tudi urejen svoj dijaški dom, medtem ko je dijaški dom v Škofji Loki postal funkcionalno neustrezen. To dejstvo terja čim hitrejšo zgraditev novega doma.

Zavod za šolstvo SRS je v letu 1971 izdelal predlog mreže poklicnih šol s periodično organizacijo pouka in ga dal v javno razpravo. Po tem predlogu naj bi na področju naše občine delovale naslednje šole:

Praktično delo v Šolskem centru za kovinarsko in avtomehanično stroko v Škofji Loki

— Poklicna šola za kovinsko in avtomehansko stroko v Škofji Loki — za poklicno skupino avtomehanic,

— Poklicna šola lesne stroke na Trati — za poklicno skupino splošni mizar, pohištvni mizar, stavbni mizar, strojni mizar in modelni mizar,

— Poklicna šola čevljarске stroke v Žireh — za poklicno skupino čevljar in šivalec zgornjih delov obutve.

Med poklicne šole v občini spada tudi poklicna šola za usposabljanje slepih in slabovidnih. Ta deluje v sklopu Centra za rehabilitacijo slepih in slabovidnih v Škofji Loki. Šola opravlja vzgojno in izobraževalno dejavnost s tem, da usmerja, pripravlja in usposablja učence za tista delovna mesta in poklice, ki najbolj ustrezajo njihovim sposobnostim in nagnjenjem. Hkrati pripravlja učence za koristno in aktivno vključitev v življenje. Poklicno izobraževanje in usposabljanje slepih je usmerjeno za delo v industriji, za telefonista in za administrativno službo. Gibanje števila učencev po letih in smeri je naslednje:

Solsko leto	Kovinarji	Telefonisti	Klasične obrti	Skupaj
1968/69	6	12	2	20
1969/70	11	8	—	19
1970/71				

Pouk v poklicni šoli je organiziran podobno kot v drugih poklicnih šolah. Teoretični del obsega splošno in strokovno izobraževalne predmete za posamezne stroke, praktično delo pa poteka v učnih delavnicah Centra.

Učni načrti so kolikor mogoče enaki načrtom podobnih poklicnih šol za zdrave učence, hkrati pa upoštevajo specifičnost usposabljanja slepih in slabovidnih.

Šola deluje v utesnjenih in neprimernih prostorih. Ti so bili preurejeni iz delavniških in stanovanjskih prostorov. Tudi domski prostori so premajhni.

Zadovoljivo rešitev za uspešno delo šole in doma lahko pričakujemo le z gradnjo novega objekta s šolskimi in domskimi prostori za 60 učencev. Priprave za gradnjo so v teku.

Zaradi vedno večjega razvoja znanosti in njene uporabe se izobraževanje ne končuje s šolanjem v mladosti, temveč postaja trajni proces, v katerem

Slepi telefonist Mirko Osterž ob telefonski centrali v posebni poklicni šoli pri Centru slepih in slabovidnih v Škofji Loki

dobiva organizirana oblika izobraževanja odraslih čedalje pomembnejšo vlogo. Porast tehničnih in znanstvenih izsledkov in pospešena družbena sprememba so vzrok za nenehno izobraževanje. Najbolj nujno in zato že tudi najbolj razvito je stalno poklicno izobraževanje. Nihče, ki je zaposlen in ki že opravlja določeno delo, ne more slediti stalno spreminjajočim se zahtevam svojega poklica, če se ne bi nenehno izobraževal.

Cilj izobraževanja po dokončanem obveznem šolanju ni le v prilagajanju tehničnemu napredku, temveč usposabljanju za sodelovanje v razvojnih procesih na vseh življenjskih področjih.

Izobraževanje po končanem rednem šolanju organizira in izvaja v naši občini Delavska univerza s sedežem v Škofji Loki. Ta je v šolskem letu 1970/71 razvijala družbeno, strokovno in splošno izobraževanje.

V smislu splošnega in družbenega izobraževanja je organizirala vrsto seminarjev in predavanj.

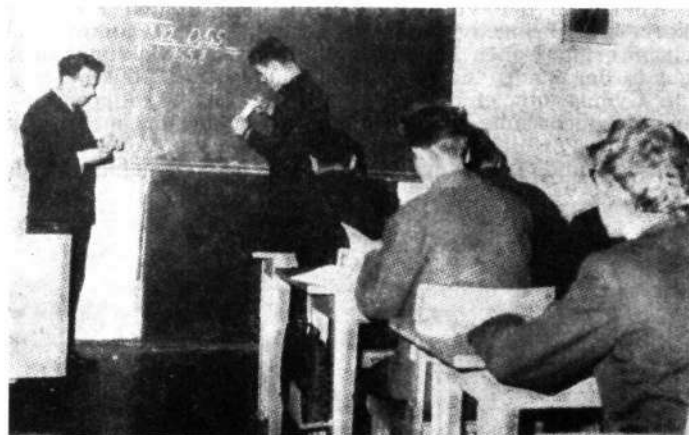
Organizirala je tudi razmeščene oddelke naslednjih šol:

Naziv šole	oddelkov	slušateljev
Osnovna šola	3	82
TŠSS	3	51
ESS	3	80
Administrativna šola	1	16
Del. šola strojne stroke	3	59
Del. šola avtomehanične stroke	1	12
Skupaj	14	300

Delavska univerza nima lastnih učilnic in drugih prostorov za opravljanje zelo razvejane dejavnosti. Vsi oddelki nastalih šol imajo pouk v popoldanskem času, v učilnicah gimnazije, osnovne šole, posebne osnovne šole, dejavnost izven Škofje Loke pa še v prostorih krajevnih skupnosti, zadružnih domov itd.

Dopolnilno izobraževanje se izvaja tudi v šolah, ki so posebnega družbenega pomena. Te šole so v svoji osnovi strokovne šole ali jih zaradi posebne vloge in vzgojno-izobraževalnih nalog štejemo v posebno skupino.

V občini deluje za širjenje in poglobljanje glasbene kulture glasbena šola s sedežem v Škofji Loki. Njena naloga je, da seznanja učence z dosežki na

Poklicno izobraževanje odraslih

področju glasbene kulture, jih navaja k estetskemu doživljanju glasbene umetnosti in jih izobražuje za nadaljnji študij in sodelovanje v orkestralnih skupinah ali pevskih zborih.

Območje glasbene šole je okolica Škofje Loke, Trate in Selške doline. Potreba po tovrstni dejavnosti se kaže tudi v Poljanski dolini.

Pouk v šoli poteka po predmetniku in učnih načrtih, katerih osnove je določil strokovni svet Zavoda za šolstvo SR Slovenije.

V šolskem letu 1970/71 so učenci obiskovali pouk v naslednjih oddelkih:

Oddelek	število učencev
Pihala	4
Trobila	4
Godala	10
Klavir	54
Harmonika	50
Kitara	19
<u>Solo petje</u>	<u>17</u>
Skupaj	158 Nauk o glasbi 126

Pouk traja vse šolsko leto, dnevno in tedensko pa se mora pouk prilagajati prostemu času učencev, ki pretežno obiskujejo osnovno šolo. Šola se pri izvenšolskem delu povezuje z drugimi vzgojnoizobraževalnimi zavodi.

S tem sem le v skopih obrisih opisal stanje šol v občini in delno nakazal njihov razvoj. Ob vsem tem pa sem nameraval poudariti potrebo po nenehnem izobraževanju, ki ga od vsakega terja današnji čas.

Zusammenfassung

DIE ENTWICKLUNG DES SCHULWESENS IN DER GEMEINDE ŠKOFJA LOKA

Die fortschreitende Entwicklung der Wirtschaft erfordert immer mehr gebildete Arbeitskräfte. Etwa 60% aller Arbeiter in unserer Gemeinde sind bloß angelernt. Wir würden eine bedeutend größere Zahl qualifizierter Arbeiter sowie solcher mit Mittelschul- und höherer Bildung brauchen. Die Ausbildung beginnt schon vor dem schulpflichtigen Alter, leider nimmt aber gegenwärtig in Slowenien nur etwa ein Viertel aller Kinder an der Vorschulerziehung teil. In den Elementarschulen der Gemeinde Škofja Loka bringen jetzt nur rund 70% aller Schulkinder sämtliche acht Klassen zu einem erfolgreichen Ende. Für die in der Entwicklung zurückgebliebenen Kinder besteht in der Stadt eine besondere Schule. An Mittelschulen gibt es in der Gemeinde: ein Gymnasium, eine Berufsschule für das Metallgewerbe- und Mechanikerfach, eine Holzfachschule, eine Schuhmacherschule und eine Befähigungsschule für Blinde. Für die Fortbildung Erwachsener sorgt die Volkshochschule, die verschiedene Vorträge und Lehrgänge organisiert. Die Gemeinde besitzt auch eine Musikschule.